

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum Wojskowe Armii Krajowej
Krajowej Służby Polek
ul. Piłsudskiego 93, tel. 0048 56 65 22 186
elzbieta.zawacka@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 525-127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
N r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

zmiana treści,
poprx. nr 11-781/1512

110-
1.10.2013.

Promobis - Chrzanowski
Joanna

87-100 10000

poza Pom.
Grodzisk Maz. Totuń
terror AK

++
Chrzanowski Józef

M: 821/1512 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Chmurański Józef.....
T: A-821/1512 Pom.....
poza Pom. Grodziskie Maz. - AK.....

- I./1. Relacja k. 2 s. 1-3
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora
- II. Materiały uzupełniające relację
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945
- III./5. Inne ...
- IV. Korespondencja
-
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne k. —
- VI. Fotografie brak

I. / 1. Relacja - Chreanowski Józef

1. Relacja Joanny Pronobis (córki) o Józefie Chreanowskim, Toruń, 8.08.1995, msp uzupełniony rękopis.

k. 2 s. 1-3

31/1/1

Inż. Józef Chrzanowski

Urodził się 31 sierpnia 1879 roku w majątku Kębliny koło Zgierza, województwo łódzkie, *syn Stanisława i Stanisławy*

Po ukończeniu studiów uzyskał dyplom inżyniera. Ożenił się w roku 1905 z Gertrudą Rupp. Miał trzy córki: Marię, Alinę i Joannę.

Samodzielną pracę rozpoczął w Sosnowcu, gdzie razem z teściem prowadził odlewnię żelaza. Około roku 1920 przeprowadził się wraz z rodziną do Torunia. Kupił dom przy ul. Fredry 8 oraz cegielnię w Grębocinie a następnie tartak przy ul. Bydgoskiej w Toruniu. Zakłady te prosperowały dobrze. Stan majątkowy pozwalał inż. Chrzanowskiemu na prowadzenie szeroko zakrojonej pracy społeczno-charytatywnej. Terenem działalności Jego i żony Gertrudy stał się zwłaszcza Grębocin. W tym czasie była to wieś o bardzo złej opinii, o dużej przestępczości i rozpowszechnionym pijaństwie, wynikającym między innymi z braku możliwości godziwej rozrywki. Jedyną atrakcją była tu bowiem oberża, prowadzona przez Niemkę o nazwisku Felske, gdzie co noc dochodziło do awantur i bijatyk. Ludzie nie mieli tu często pracy. W tym czasie w Grębocinie i okolicy było sporo gospodarstw niemieckich, a ich właściciele stanowili bogatszą, liczącą się warstwę społeczną tej wsi, a raczej osady.

Inż. Józef Chrzanowski z małżonką postawili sobie zadanie, które uznali za ważny cel życia - zmianę panujących tu stosunków. Postanowili przede wszystkim dać ludziom pracę a przez to stworzyć szansę poprawy warunków egzystencji, budowy własnego domu z ogródkiem, zagospodarowania się.

te ustąpię do kasy, jako... w ogólnie zatrudnili ok. 100. Zakłady

Kolejnym zadaniem było zapewnienie możliwości rozwoju życia społecznego: kulturalnego, patriotycznego i religijnego. Zamiarów tych nie można było zrealizować wobec braku parafii w Grębocinie.

Po przedstawieniu swych planów biskupowi Okoniewskiemu, został oddelegowany do tworzącej się parafii ksiądz Jan Fronobis, zamordowany w pierwszych dniach II wojny światowej w lasach Barbarki, jako więzień Fortu VII/. Razem z nim Józef Chrzanowski rozpoczął wytężoną pracę nad organizacją parafii. Po kilku latach wzniesiony został kościół-ufundowany głównie przez inż. Chrzanowskiego a następnie Dom Katolicki, w którym odbywały się atrakcyjne imprezy kulturalne i patriotyczne. Powstało również przedszkole, pod wezwaniem św. Antoniego, prowadzone przez siostry zakonne, które służyły również także opieką medyczną.

obrotowalnik (?) a potem niepokalanki Obecnie ma ma siostr. Przedszkole (gmacl.) stoi do dziś przy szosie na Obratku.

3/11/2

W wyniku tych działań - finansowanych przez inż. Józefa Chrzanowskiego - Grębocin zmienił soje oblicze. Powstawały liczne domki pracowników cegielni, którzy otrzymywali tanio lub nawet bezpłatnie materiały budowlane i działki. Dorosli a zwłaszcza młodzież uczestniczyli w imprezach kulturalnych, organizowanych w Domu Katolickim, takich jak: zabawy, przedstawienia, filmy, loterie, itp. Młodzież chętnie skupiała się w stowarzyszeniach patriotyczno-katolickich, m.in. kołach "Młodych Polek", "Młodzieży Katolickiej", itd. *M. in. zow. Józefa, Gertruda, organizacja przedstawienie amatorskie, zabawy, polskie z loterią fantomów, itp.*

Ten stan rzeczy nie był na rękę oberżystce Felske i niemieckim gospodarzom, którzy stracili klientelę i kompanów zabaw. Po wybuchu wojny oskarżyli oni inż. Chrzanowskiego i ks. Jana Pronobisa o wrogi stosunek do Niemców. Józef Chrzanowski ukrywał się, a następnie wyjechał do Generalnego Gubernatorstwa. Ks. Jan Pronobis został aresztowany, osadzony w Forcie VII, a następnie zamordowany w lasach Barbarki.

W 1945 roku Józef Chrzanowski powrócił do Torunia i Grębocina pragnąc nadal kontynuować swą pracę i działalność. Niestety, udało się Jemu jedynie sprowadzić Ottona i Halinę Karwowskich - lekarzy z Wilna, dzięki czemu powstał w Grębocinie Ośrodek Zdrowia.

Cegielnia i reszta posiadłości została zabrana, w ramach nacjonalizacji przemysłu.

30 lipca 1945 roku inż. Józef Chrzanowski umiera, w wyniku długotrwałej, nieuleczalnej choroby. Pogrzeb Jego był wielką manifestacją czci i uznania szanującej Jego ludności.

Władze kościelne w pełni uznały ogrom prac i zasług inż. Józefa Chrzanowskiego i Jego Małżonki. Wyrazem tego było odznaczenie inż. Chrzanowskiego godnością szambelana Ojca Sw. Piusa XI w 1936 r. a Jego małżonki Gertrudy - jako pierwszej kobiety na Pomorzu - orderem "Pro ^{ci} eklesia et pontifice". Również Prezydent RP Ignacy Mościcki odznaczył Go złotym krzyżem zasługi za pracę społeczną w 1938 r.

W czasie skupacji całej rodziny przebywającej w Grębocinie, gdzie mieszkali się brat Stefan Romediusz, Stanisław, siostra probostwa, jego mieszkanie stanowiło skrywkę kontaktów z gen. Romediusz. - Janina Pronobis ma należała formalnie do AK ze względu na kontakt skrywkowy. Ok. 1942 Stanisław wyprowadził z rodziny - z względu na bezprzebieżność - do Grębocina w okolicy Zakopanego. Kiedy Janina - dopędzając do M. in. - brata nadawała mu zlecenie Duchaus. Należy dołd. Uniw. Toruń Zach. M. in. prof. Adam Ornska, w organizowaniu tamtych kontaktów między med. w M. in. 2, a nask. w Grębocinie

(ur. 14.02.1922 w Poznaniu przy ul. Fredry 8)

Janina wyjechała z domu ze swoim młodszym bratem
 w Górnym, w Gross-Rosen zginął też drugi brat
 Niedzielski, Józef, naukowy młody podst. w dziedzinie
 - pol. wojny, w transporcie miedzianym.
 Po powstaniu Janina wyjechała z domu w Przemysku.
 - jako siostra Odra. Kłosa - ob. 70 lat, m. u. zof-
 miery Ak. Postawiła ²⁰ na m. m. m. m., ale ze
 wzgl. na dobrą znajomość j. z. m. m. - udało jej
 się "wytęgać". W Górnym ~~ulicy~~ m. m. m. m.
 m. m. m. z dwadzieściami Ak - deonem i
 Niedzielskim.

Janina ukończyła do gimn. dwuletnią w Tor., a
 potem gimn. im. Król. pałacu, ukończyła w 1939 r.
 i ul. lic. i na tajnym komplecie w Górnym
 zdała maturę lic. hum. ob. 1941, z oficjalnie
 lic. Gospodarstwa przy ul. Obrońców 25 w W-wie.
 Rozpoczęła studia med. w Górnym, kontynuowała
 w Pozn., ale po śmierci ojca wróciła do Tor. i pro-
 cordaie w kierunku Oleg. w Raturze jako kier.
 zespołu bakteriologicznego, poprzednio jako kier. z. w. z. w.
 w lic. Gastronomicznym. Ma czworo dzieci:

Jan (ur. 1942), obecnie dyr. TNT w Tor.,
 Miłold (ur. 1947) był redaktorem Radia Wolna Europa,
 poprzednio asystent historii na UMK; ob. w Stanach
 autor prężnej prawniczej list. Polskiej "Polska
 i świat w XX w."

Maria (ur. 1949), red. wojew. we Wrocławiu
 Piotr Jerzy (ur. 1953) dyr. Polsluch. Burs. Jedynki w m. w.

Toruni, 8.08.1995

Prud
 6

II. Materiały uzupełniające relację - Chwoanowski
Józef

1. Drzewo genealogiczne rodziny, z herbem, msp.

kseno

k.1 s.1

Paweł Chrzanowski (ok.1785)
syn Stanisława i Petroneli Tomickiej

Damian Stanisław Celina Feliks Apolonia Wiktoria Paweł Helena

Zofia (1864-1935)
za Stefanem Roweckim zm.1930
urzędnikiem w Piotrkowie

Józef Ignacy (1890-45)
z Gertrudą Rupp

Joanna (1922)
z Władysławem Pronobis

Stefan Rowecki "Grot" (1895-1944) Stanisław Rowecki (1901-1993)
adwokat

Pronobis-Chrzanowska
Joanna
Toruń

M-791/1512

Toruń
Poza Pom.
terror 1939- AK

+
1945

Chrzanowski Józef
9 inż.

Chrzanowski Józef

